

Straffbart bruk av narkotika

Publicerad 19.1.2005.

Lagrummet om straffbart bruk av narkotika fogades till strafflagen år 2001. Sådant bruk föreligger när någon använder, innehar eller försöker skaffa en liten mängd narkotika för eget bruk. Import, tillverkning och odling är fortfarande narkotikabrott även om de hänför sig till eget bruk.

Vid straffbart bruk av narkotika är det möjligt att använda sig av så kallat strafforderförfarande. Polisen kan redan på platsen skriva ut en strafforder, böter, åt användaren. Åklagarens uppgift är att bestyrka straffordern. Vi bruksbrott kan en person dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Innan paragraferna om straffbart narkotikabruk trädde i kraft den 1.9.2001 måste man alltid behandla brott av det här slaget i fulltalig domstol. Det betraktades som en onödigt tung procedur.

Vid straffbart bruk av narkotika eftersträvas måttfull tillämpning av straffordersförfarande. Straffordern delges inte på brottsplatsen utan polisen skriver brottsanmälan, ser till att det narkotiska preparatet identifieras och vägs och förhör den misstänkta på polisstationen. Under förhöret klarlägger man framför allt de faktorer och gör det möjligt att avstå från åtgärder.

I de fall då lagstiftaren särskilt har förutsatt att det ska vara möjligt att avstå från påföljder presenterar polisen inte på eget initiativ några straffyrkanden utan frågan går till åklagare för åtalsprövning. Avsikten är att åklagare och polis agerar på lika grunder. Huruvida ärendet behandlas som strafforderförfarande eller i domstol får inte påverka slutresultatet. Åklagaren har lika stora befogenheter att besluta om åtgärdseftergift vid strafforderförfarande som i ärenden som gått till åtalsprövning.

Enligt stadgandet om åtgärdseftergift kan man avstå från straff om frågan gäller ringa bruk eller om en person har sökt vård som är godkänd av social- och hälsovårdsministeriet. Att någon sökt vård bevisas med ett skriftligt intyg från vårdinrättningen. Vårdplan förutsätts inte. Ett särskilt viktigt mål är att uppmuntra narkotikaberoende personer att självmant söka vård. Vid ringa bruk beaktar man både hur stor mängd och vilken sorts narkotika brottet gäller, hur preparatet använts samt övriga omständigheter kring narkotikabruket. Även om brottet inte är ringa kan man avstå från påföljd ifall brottsförövaren är minderårig och brottet begåtts till följd av oförstånd eller oeffertänsksamhet.

Åtgärdseftergift kan bli aktuell också om man tillämpar oskälighets- eller konkurrensprincipen. Oskälighetsprincipen tillämpas framför allt i situationer var den som använt narkotika är en fånge som fått ett disciplinärt straff för samma brott i fängelset. Konkurrensprincipen däremot gäller situationer var ett straff för bruksbrott inte avsevärt skulle påverka det totala straffet. Då är det oftast frågan om bruk som innefattar narkotikabrott, såsom narkotikaförsäljning.

Vid bruksbrott poängteras två gruppers särställning kraftigt, nämligen minderårigas och narkotikamissbrukares. När ett brott berör de här grupperna krävs det att åklagaren särskilt noga överväger möjligheten att tillgripa andra åtgärder än att utmäta straff. För personer under 18 år skall det lagenligt ordnas ett enskilt samtal när personen första gången åker fast för straffbart narkotikabruk. Målsättningen med samtalet är att avstå från straffpåföljd och åtal och i stället ge en muntlig anmärkning. Avsikten med förfarandet är dels att så snabbt som möjligt ingripa när en ung människa börjar använda narkotika, dels att förhindra att personen stämplas som narkotikabrottsling. Under samtalet bör åklagare, polis, representanter för socialmyndigheter och vårdnadshavare närvara. Avsikten är att så ingående som möjligt klargöra för den unga personen handlingens brottsliga karaktär och med beaktande av den unga människans livssituation överväga lämpliga åtgärder.

Straffyrkande bör inte användas för en narkotikamissbrukare innan vårdhänvisningen är klar och personens vilja att söka vård har retts ut. Vid långvarigt bruk eller då en person använt tunga droger borde straffeftergiftsstadgande i regel bara komma i fråga då en person söker vård. Genom att tillämpa stadgandena om straffeftergift vid strafforderförfarande kan man undvika att narkotikamissbrukare som är beroende av narkotika samlar på sig bötesstraff som måste omvandlas till fängelsestraff om böterna lämnas obetalda.

En tredje grupp bildar de vuxna som inte vill söka vård. I sådana fall kan man låta bli att väcka åtal ifall det handlar om ett mindre brott, alltså högst så mycket narkotika som motsvarar några engångsdoser. Dessutom krävs det att en sådan handling har något annat särdrag som försvarar att man avstår från åtgärder. Sådana faktorer kan till exempel vara en

persons ålder eller att det handlar om ett förstagångsbrott.

Huruvida bruk av narkotiska preparat bör vara straffbart har varit omtvistat i situationer när lagstiftningen har ändrats. De nya stadgandena om straffbart bruk av narkotika befarades också leda till stramare straffpraxis.

Aino Majava

PM, kommunikation chef, A-klinikstiftelsen

Källor ►

HE 213/200. Regeringens proposition till riksdagen om kompletterande stadganden i strafflagen rörande narkotikabrott.

Kainulainen, Heini (2002) Pitääkö huumeiden käyttäjä rangaista? Hakkarainen, Pekka & Kaukonen, Olavi: Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Gaudeamus.

LaVM 13/2001. Lagutskottets betänkande nr 13 om regeringens proposition till riksdagen gällande kompletterande stadganden om narkotikabrott i strafflagen.

Nuutila, Ari-Matti (2002). Huumausainerikokset. Heinonen, Olavi et al: Rikosoikeus. Oikeuden perusteokset. Helsinki: Werner Söderström Lakitieto Oy.

RÅ:2002:3 Riksåklagarens allmänna föreskrifter och anvisningar om påföljder för straffbart bruk av narkotika. (5.1.2005)

Se även:

Heini Kainulainen: Vaihtoehtoja huumeiden käyttäjien rankaisemiselle. Tiimi 6/2002.

Leena Metsäpelto: Syyttäjän näkökulma huumeiden ongelmakäyttäjien hoitoon. Tiimi 6/2003.

Markku Soikkeli: Onko huumeiden käyttäjän rankaiseminen viisasta? Keskustelualustus depenalisaatiosta. Bakgrundsartikel i finska Päihdelinki 2002.

link

Källa till webbadress: <https://paihdelinkki.fi/sv/databank/informationssnuttar/missbruk-i-samhallet/straffbart-bruk-av-narkotika>